

Bibliographic Data

Author	ကြန့် ၊ ဒေါ် KYAN, Daw Kran' , Do'	Art. MK0023
Article Title	ပရင်ဒါဂတ် ၏ ပြန်ကြားစာ (The reply letter from Prendergast) Paran' da' gat' e* pran' kra" ca'	
Title (Book/Serial)	စစ်ပြန် Sit-pran	
Issue and Volume		
Edition		
Place/ Publisher		
Distributor		
Ed. Date	Dec. 1980	
Pagination	p. 60 - 62	
Annotation	During the Third Anglo - Burmese War the British Army easily occupied Upper Myanmar in November 1885. The Myanmar Royal army put up little defence in this war, because King Thibaw and his Ministers believed the reply sent by General Prendergast to the King's request for negotiations. This letter asked that the Myanmar army lay down its arms in exchange for a peaceful settlement. King Thibaw and Ministers believed the British government would not occupy the country. The author sees this letter as important for the historical record, and should be known by future generations.	
Subject Terms	1. Myanmar - History - The Third Anglo - Burmese War, 1885.	
Key Words	Prendergast, General	

ပရင်ဒါဂတ်၏ပြန်ကြားစာ

မကြန့်

တတိယ အင်္ဂလိပ်မြန်မာ စစ်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှတပ်များ မန္တလေးနေပြည်တော်ကို လွယ်လင့်တကူ သိမ်းပိုက်နိုင်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထင်မြင်ချက် အမျိုးမျိုးရှိ သည်။ 'ဦးကောင်း လိမ်ထုတ် သီပေါပြုတ်' ဆိုသည့် စကားကို အခိုင်ကိုင် သူများက ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းကို အပြစ်ဖို့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတပ်များ ကို မခုခံနှင့်၊ လက်နက်ချ၍ စစ်ကို ရုတ်သိမ်းလိုက်ရမည်ဟု လွှတ်တော်က ကြေးနန်းဖြင့် ဆင့်ဆိုသောကြောင့် အဝ စစ်ကိုင်းနှင့် သပြေတန်း ခံတပ်များရှိ ရဲမက်များသည် လူစွမ်းခါးစွမ်း မပြလိုက်ရပဲ လက်နက်ချလိုက်ကြရသဖြင့် လွှတ်တော်မှ ကြေးနန်းကို သံသယဖြစ်သူများလည်းရှိသည်။ ထို့ပြင်ဗြိတိသျှ တပ်များ ဧရာဝတီ မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက် ချီတက်လာရာတွင် ဂူနရယ် ပရင်ဒါဂတ် လိုက်ပါလာသည့် သင်္ဘောဦး၌ ဦးဘသန်း ဆိုသူကို မြန်မာ မင်းသားအသွင် ဝတ်စားဆင်ယင်လျက် တင်ဆောင်လာသဖြင့် ညောင်ရမ်း မင်းသားကို နန်းတင်ရန်လာသည်ဟု အထင်ရောက်ကာ မြစ်စဉ်တစ် လျှောက်ချထားသော ရဲမက်များက ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခုခံခြင်းမရှိကြောင်း လည်း ပြောဆိုကြသည်။ ဖြစ်ရပ်ကြီး တခုသည် တဦးတယောက်တည်း ကောင်း၍ဖြစ်စေ၊ ဆိုး၍ဖြစ်စေ၊ အကြောင်းအချက် တခုတည်းကြောင့်ဖြစ်စေ ဖြစ်ပွားပေါ်ပေါက်နိုင်ရန် အလွယ်ကူချေ ။ အခြေအနေအမျိုးမျိုး အကြောင်း အမျိုးမျိုးတို့ ပေါင်းဆုံစည်းမှသာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် မည်သည့် အကြောင်းအရာကိုမဆို ဘက်စုံအောင် လေ့လာဆင်ခြင်ရန် လိုသည်။ မြန်မာတို့ လွယ်လွယ်နှင့် လက်နက်ချကာ လွတ်လပ်ရေး ဆုံးရှုံးခဲ့သည့်ဖြစ်ရပ်

မြန်မာတို့ လွယ်လင့်တကူ လက်နက်ချ လိုက်သည့် အ ကြောင်းရင်းများတွင် ဂူန ရယ် ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန် ကြားစာ သည် အရေးပါ သည့် အချက်တရပ် ဖြစ် လေသည်

တွင်လည်း လွှတ်တော်က အဘယ်ကြောင့် မခုခံရန် ကြေးနန်းစာဖြင့် အမိန့်ထုတ်ပြန်သလဲ။ ကျောက် မြောင်းအတွင်းဝန်နှင့် ဝက်မစ္စတ် ဝန်ထောက်တို့ ဂျင်နရယ် ပရင်ဒါဂတ်နှင့် သွားရောက်တွေ့ဆုံကာ အင်္ဂလိပ်အစိုးရတို့ တောင်းဆိုယင်း အခွင့်အရေး များကို အလုံးစုံခွင့်ပြုမည် ဖြစ်ကြောင်း စစ်ကို ရုတ်သိမ်းပြီးလျှင် မဟာမိတ် စာချုပ်အသစ်ပြုလုပ် ရန်အကြောင်းများကို ပြောဆိုကြစဉ် ဂျင်နရယ် ပရင်ဒါဂတ်က မည်ကဲ့သို့ပြန်ကြားလိုက်သလဲ။ ပရင် ဒါဂတ်၏ စာကို မြန်မာအစိုးရက မည်ကဲ့သို့ အမိ

ပွယ်ကောက်ယူသလဲ။ ဆိုသည့် အချက်များကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှ သာလျှင် အဖြေမှန်နှင့် နီး စပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာများ လွယ်လင့်တကူ လက်နက်ချလိုက်သည့် အကြောင်းယင်းများတွင် ဂျင်နရယ် ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်ကြားစာသည် အရေးပါသည့် အချက် တရပ်ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း ထင်မြင်ချက်ကို ဤစာ တမ်းတွင် ရှင်းလင်းတင် ပြထားပါသည်။

ဂျင်နရယ် ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်ကြားစာကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန်သမိုင်းကြောင်းကောက်ကြည့်ကြပါစို့။ ။ ဂျင်နရယ် ပရင်ဒါဂတ် ခေါင်းဆောင်သည့် ဗြိတိ သျှ ပြည်သိမ်းတပ်များသည် ၁၈၈၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် နယ်စပ်ကို ကျော်လွန်၍ ဧရာဝတီကြောင်း ချီတက်လာကြသည်။ မင်လှ ငွေကြောင်း ခံမြို့များကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် မြင်ခြံမှ ဆီးဆိုရပ်ခံသည့် မြန်မာတပ်များကို ၁၈၈၅ နိုဝင်ဘာ ၂၅ ရက်နေ့တွင်တိုက်ခိုက် အောင်မြင် ကြသည်။ လှေသင်း အတွင်းဝန် ဦးဆောင်သည့် မြန်မာ ရဲမက်တော်များ မြင်းခြံမှ ဆုတ်ခွာရ သည် တွင် 'အင်္ဂလိပ်တို့ တောင်းဆိုသော အခွင့်အရေး များကို အလုံးစုံ ခွင့်ပြုတော်မူမည်' ဟု သိပေါ မင်းက မိန့်တော်မူသည်။ ယင်းမိန့်ဖြင့် ချက်အရ၊ ကျောက် မြောင်း အတွင်းဝန်နှင့် ဝက်မစ္စပ် ဝန် ထောက် တို့သည် မှန်စီရွှေထည့် ခိုတောင် ရွှေခဲခေတ်လှေ တော်တွင် စစ်ဆိုင်းအလံ တင်လျှက် ဗြိတိသျှတို့နှင့် စကားပြောရန် သွားကြ သည်။

ကျောက်မြောင်း အတွင်းဝန်တို့ အဖွဲ့ သည် ရွာသစ်ကြီးအောက်လက်ပံပင် ထမင်းဆိုင် စခန်းအနီး ရေလယ်တွင် ဂျင်နရယ်ပရင်ဒါဂတ် တို့နှင့် တွေ့၍ လွှတ်တော်မှ ပေးလိုက်သောစာကို ဂျင်နရယ်ပရင်ဒါဂတ် လက်သို့ ပေးအပ်လိုက် ကြသည်။ ထိုအခါတွင် ဂျင်နရယ်ပရင်ဒါဂတ်က

မန္တလေး နေပြည်တော်အရောက် ချီ တက်ရမည်ဟု အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ်ထံမှ အမိန့် ပါသဖြင့် စစ်ကိုမရပ်ဆိုင်းနိုင်ကြောင်း။ မြန်မာမင်း က မိမိကိုယ်တိုင်နှင့် တကွ ကံနက်ကိုင်သူများနှင့်

နန်းချကာ တိုင်းပြည်ကို အပြီးတိုင် သိမ်းယူ ခဲ့ကြသည်။

ယင်းကဲ့သို့ လက်တလုံးခြား မလိမ့်တ ပတ် ခံလိုက်ရပုံကို မြန်မာ ဝန်ကြီးမှူးကြီးများနှင့် သိနားလည်သူများကလွန်စွာ ခံပြင်းခဲ့ကြဟန်တူ သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၈၈၆ ခု ဖေဖော်ဝါရီလ အ တွင်း အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ် လောဒ်ဒဲပ်ဖရင် မန္တလေး သို့ ကြွရောက်လာသောအခါ မြန်မာဝန်ကြီး မှူးကြီး ဟောင်းများသည် ဘုရင်ခံချုပ်ထံ တင်လျှောက် စာတစောင်တင်သွင်းကြသည်။

ယင်းတင်လျှောက်စာတွင် ဗြိတိသျှတပ်များ ဧရာဝ တီမြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက် ချီတက်လာစဉ်က၊ မြန်မာဘုရင်ဘုရင်အစိုးရသည် မင်းနှင့်တကွ ထီး နန်းတိုင်းပြည် မကွယ်ပျောက်စေပဲ တည်မြဲတည် ခြင်း အကျိုး၊ သာသနာတော်အကျိုး၊ အမျိုးသား တို့၏ ဂုဏ်သရေအကျိုး မယုတ်လျော့စေရန်တို့ကို မျှော်လင့်၍ ရန်စစ်ပြေငြိမ်းရန် စကားဆိုခဲ့ကြောင်း၊ ထိုစဉ်က ဂျင်နရယ်ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်ကြားပြော ဆိုချက်တွင် လက်နက်ချလျှင် အင်္ဂလိပ်မင်း၏ အလိုရှိသည့်အတိုင်းလိုက်နာ၍ မဟာမိတ်စာချုပ် အသစ် ထပ်မံချုပ်ဆိုနိုင်သည်ဟု ပါသဖြင့် မင်းနှင့်တကွ ထီးနန်းတိုင်းပြည် စစ်သည် လက်နက် များကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရသို့ အလုံးစုံ လွှဲအပ်ခဲ့ ကြောင်း၊ အနာဂတ်ကာလ တိုင်းပြည် မှုကိုထောက် ၍ လက်နက်ချခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံကို ဂျင်နရယ် ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်စာပါ စကားကတိအတိုင်း အင်္ဂလိပ် တို့ကပြုလုပ် လိမ့်မည်ဟု ရဟန်းရှင်လူ အ ပေါင်းတို့က ယုံကြည်မျှော်လင့် လျှက်ရှိကြောင်း စသဖြင့် ပါရှိသည်။ ထိုစာကိုအိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ် လောဒ်ဒဲပ်ဖရင်က လက်သင်းမခံချေ၊ ဂျင်နရယ် ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်ကြားစာကို အသိအမှတ်မပြု ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တနည်း အားဖြင့်သော် ဂျင်နရယ်ပရင်ဒါဂတ်၏ စာသည် တရားမဝင်သော စာဖြစ်နေပေသည်။

မြန်မာတို့သည် ဂျင်နရယ်ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်ကြားစာအရ လွယ်လွယ်ကူကူ လက်နက်ချ ခဲ့ကြောင်းဝန်ကြီးမှူးကြီးဟောင်းတို့၏ တင်လျှောက် စာတွင် အထင်အရှားပေါ်လွင်သည်။ သို့သော် ပရင်ဒါဂတ်၏စာတွင်ပါသည့်အတိုင်း မဟာမိတ် စာချုပ်အသစ်ချုပ်ဆိုရခြင်း မရှိပဲ။ မင်းနှင့်တကွ တနိုင်ငံလုံး သူ့လက်တွင်းသို့ ကျရောက်သွားခဲ့ သည်။ ထို့ကြောင့် ဂျင်နရယ်ပရင်ဒါဂတ်လိမ့်မည်။ နေပြည်တော်ကိုပါအပ်လျက်၊ မန္တလေးနေပြည်တော် ရှိ အင်္ဂလိပ် ကျွန်တော်မျိုးများ ဥရောပ တိုက်သား များကို ဥစ္စာပစ္စည်းမှစ၍ တစ်စုံတရာ အထိ အပါး မရှိခဲ့လျှင် မြန်မာ မင်းမြတ် ၏ အသက်ကို

ချမ်းသာစေ၍ ဆွေတော်မျိုးတော်များနှင့်တကွ ကောင်းစွာစောင့်ရှောက်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ နှစ်တိုင်း နှစ်ပြည့် အခင်းဖြစ်ပွားသည့် စကားရပ်များကို အင်္ဂလိပ်မင်းက အလိုရှိရာ အခွင့်များ ကိုပြောသည့် အတိုင်း သီပေါမင်းကလက်ခံပါလျှင် မဟာမိတ် စာချုပ် ထပ်မံချုပ်ဆိုနိုင်ကြောင်း၊ ပြန်စာပေး လိုက်သည်။ အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် ရေးထားသည့် ယင်းပြန်စာသမာ မြန်မာ ဘာသာပြန်ကိုပါ ပေးပါရန် ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန်က တောင်းဆို သဖြင့် စာရေးကြီး နီကိုလပ်က မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆို ရေးသား၍ ပေးလိုက်သည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ဂုဏ်နရယ် ပရင်ဒါဂတ် ၏ ပြန်ကြားစာကိုရသောအခါ လွတ်တော်က ရဲမက် တော်တို့အား စစ်ကိုဆက်မတိုက်ရန် လက်နက်ချ လိုက်ရန် ကြေးနန်းဖြင့် ဆင့်ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် အဝ သပြေတန်း ခံတပ်များရှိ ရဲမက်များသည် လူစွမ်း ခါးစွမ်း မပြလိုက်ရပဲ လက်နက်ချ လိုက်ကြရသည်။ ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်စာကို မြန်မာတို့က စိတ်ချယုံကြည်သည်။ အဓိပ္ပါယ် ရိုးရိုး စင်းစင်းပင် ကောက်ယူကြသည် လက်နက်ချလိုက် လျှင် စစ်ရပ်စဲ၍ အင်္ဂလိပ်တို့ တောင်းဆိုသမျှ ကိုလိုက်လျှောကာ၊ နှစ်ပြည့်တပြည့် မဟာမိတ်စာ ချုပ်အသစ် ချုပ်ဆိုနိုင်မည်ဟု မှတ်ယူကြသည်။ ထိုသို့မှတ်ယူသည့်အတွက် မြန်မာများသည် ပရင် ဒါဂတ်၏ ပြန်စာကို နားမလည် သို့မဟုတ် အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူလွဲသည်ဟု ဘာသာပြန်ဆို ချက်မှားသည်ဟု ဆိုရန်အကြောင်းမရှိချေ။ ကျောက် မြောင်းအတွင်းဝန်သည် ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်စာကို အင်္ဂလိပ် မူရေးသားမက မြန်မာဘာသာပြန်ကိုပါ ရယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်စာကို ယုံကြည်စိတ်ချသော မြန်မာတို့သည် လွယ်လွယ်နှင့် လက်နက်ချလိုက်ကြသည်။ သို့သော် ပရင်ဒါဂတ်၏တပ်များသည် နေပြည်တော် အ ရောက်ချီတက်၍ ဘုရင်ကို ဉာဏ်နီဉာဏ် နက်နှင့်ပြောသော ပရင်ဒါဂတ်၏စကားကိုယုံမိ၍ မှားရလေသည်ဟု ယူဆသူများရှိခဲ့သည်။ ယင်းတို့ ထဲတွင် အချုပ်တန်းဆရာဖေလည်း တဦးအပါ အဝင်ဖြစ်သည်။

အချုပ်တန်းဆရာဖေသည် အင်္ဂလိပ်တို့၏ တတိယကျူးကျော်စစ်ကို ကိုယ်တိုင်ရင် ဆိုင်လိုက် ရသူဖြစ်သည်။ အလွယ်တကူ လွတ်လပ်ရေး ဆုံးရှုံးခဲ့သည်မှာ အလိမ်မိသောကြောင့်ဟု ဆရာဖေ ထင်မြင်ယူဆသည်။ ယင်းအကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်း

၍သူ၏ ထင်မြင်ချက်များကို လေးဆစ်သဖြန် တပုဒ် တေးထပ် တပုဒ်ဖြင့် ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ 'မြတ်ကော ဇောလုစ်ဆိုပြရမှာဖြင့်' အစချီသည့် လေးဆစ်သဖြန် နောက်ဆုံးအပုဒ်တွင် စခန်းငယ်ယှဉ်၊ လမ်းအစဉ် တပ်တော်ရှိပြီဟူ၊ သတင်းလျှံမြင်း ခံထိကာမှ၊ အသိ ဉာဏ်နု စလောင်းရယ်နဲ့၊ ကဝိမာန် အပြု ကောင်းသူက၊ အကြောင်းမမြင်လေ၍၊ စကားပြေ ပြောရန် လွှတ်ပါဘုရေ၊ ဝပ်တွားကာ ရှိပန် တောင်းသောကြောင့်၊ ကျောက်မြောင်းဝန် အမြဲပြေး ရှာရ၊ အရေးပိုင်မိန့်ဆိုချက်မှာလ၊ လက်နက်ကုန် အပ်နှံသလျှင်ဖြင့်၊ ခွင့်လိုရာတောင်းပန်ပါမယ်လို့၊ ချီလှစွာဉာဏ်နီစွက်တာမို့၊ ခွင့်လိုရာယူစေလို့၊ မြွက်မိတယ်၊ တန်ခိုးပျက်ဖွယ် အရေးပေပါ မျိုးကနက်နွယ်ဘွားဟု ဆရာဖေက အတိအလင်း စာဆိုဖော်ထုတ်ခဲ့ပေသည်။

ဆရာဖေကား ထိုမျှနှင့် မကျေနပ် သေးချေ။ အိန္ဒိယစစ်သည်တို့ သစ္စာမတည်ကြောင်း၊ မြန်မာများ အလိမ်မိကြောင်း၊ မင်းနှင့်တကွ များမတ်အပေါင်းကိုက မြန်မာတို့လက်နက်ချ အညံ့ ခံလိုက်လျှင် ဗြိတိသျှတပ်များသည် ၁၈၂၆ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ် မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲ အပြီးတွင် စကား ပြေပြော၍ ရန္တပိုက် ပြန်သွားကြသကဲ့သို့ ပြန်ကြ လိမ့်မည်ဟုထင်ကြကြောင်း၊ ဖြစ်ရပုံသည် လူနာကို ဆေးမှားတိုက်မိသည်နှင့် တူကြောင်းများကိုလည်း တေးထပ်တစ်ပုဒ် ရေးစပ်ခဲ့သည်။ 'လက်နက်တော် ထိနည် အိန္ဒိယစစ်သည်' အစချီသည့် ယင်းတေး သွားတွင် လက်နက်တော်ထိန်ညို။ အိန္ဒိယ စစ် သည်၊ အလိမ်မိ ညစ်သည်ကို သစ္စာတည်ထင်လို့။ မင်းမျိုးမတ်ကြည်သည်ကိုမှာ၊ ရန္တပိုထုံးနှင့်ပုံသို့။ ပိုင်းမိမှာ နာခါမြင်သည်၊ ဇာတာခွင်သုန်ချို့၊ ရာဇ ဝင်ကုန်ညိုညို၊ ကြံ့ရတို့နှစ်ဆူ၊ ရေးမြင်သူ တွေးချက်ပါးတာက၊ ဆေးခွက်မှားတိုက်သည် အတူ ဟု ရေးစပ်ထားသည်။

ထို့ကြောင့် မြန်မာတို့ လွယ်လွယ်နှင့် လက်နက်ချ အညံ့ခံလိုက်ခြင်း၊ တိုင်းပြည်ကြီး လွယ်လွယ်ကူကူနှင့် ရန်သူ့လက်တွင်း ပါသွားရ ခြင်းတွင် ဂျင်နရယ်ပရင်ဒါဂတ်၏ ပြန်ကြားစာကို လည်း အရေးကြီးသော သတိပြုအပ်သော အ ကြောင်းအချက်တရပ်အဖြစ်ထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့် သည်ဟု ယူဆမိကြောင်း တင်ပြလိုပါသည်။